

ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Визначено суть і мету управління інвестиційною діяльністю підприємства, розглянуто теоретичні аспекти антикризового управління. В ході аналізу виявлено методи підвищення ефективності інвестиційної діяльності підприємств

Постановка проблеми. Інвестування є процесом вкладення майнових та немайнових цінностей в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті чого створюється прибуток, або досягається соціальний ефект, саме тому вони є однією з основних г характеристик соціально-економічної ситуації в Україні та тенденції розвитку та забезпечення соціально-економічної стійкості підприємства.

Для економіки важливе значення має стабілізація та розвиток виробництва, і на цій основі збільшення обсягу інвестицій у привабливі галузі є одним з стимулів забезпечення процвітання держави в цілому. Інвестиції вважаються головною передумовою суспільного розвитку, але на шляху процесу інвестування стоять багато перепон та проблем, що не дозволяють зробити даний процес ефективним та впорядкованим.

Саме тому, дослідження ефективності інвестиційного процесу, його впливу на соціально-економічну стійкість підприємства є актуальним завданням для менеджменту підприємства, оскільки лише за його вирішення підприємство стане ефективним.

Управління інвестиційною діяльністю – це сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб та держави щодо реалізації інвестицій, тобто воно здійснюється на основі: інвестування недержавним коштом, державного інвестування, іноземного інвестування, спільного інвестування. Менеджмент інвестицій може упроваджуватись у найрізноманітніших формах: реальній, фінансовій, інтелектуальній, інноваційній.

Інвестиції здійснюються тільки у високо ефективні проекти, результатом яких є прибуток, дохід, дивіденди. Тому створення та розробка оптимальних методів та механізмів управління інвестиційною діяльністю підприємства сприятиме активізації та покращення не лише соціально-економічних показників діяльності підприємства, а й впливатиме на стан у цілому економіки країни.

Стан вивчення проблеми. Відзначимо, що розроблені методичні підходи й обґрунтовані прикладні рекомендації, пов'язані з управлінням інвестиційною діяльністю на підприємствах України, дозволять здійснювати формування ефективних інвестиційних стратегій, забезпечувати досягнення поставлених цілей інвестування; досліджувати зміну отриманих інвестиційних доходів та прибутків у розрізі різних груп інвесторів, визначати вплив зміни співвідношення власних і позикових інвестиційних ресурсів на дохідність інвестицій; обґрунтовувати економічну вартість підприємства у взаємозв'язку з його інвестиційною політикою; оцінювати та порівнювати економічні результати реалізації реальних інвестиційних проектів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемам управління інвестиційною діяльністю у своїх роботах приділяли увагу багато зарубіжних учених-економістів: У. Шарп, Дж. Кейнс, Л. Гітман, М. Джонк, С. Беренс, П. Хавранек, Ф. Модільяні, М. Міллер, І. Ансофф, а також вітчизняні вчені: І.О. Бланк, А.А. Пересада, М.І. Крупка, О.В. Мертенс, В.Г. Федоренко, С.М. Ілляшенко, В.П. Савчук, М.П. Денисенко, І.О. Лютий, В.С. Пономаренко, С.К. Реверчук й ін. Дослідження стратегічних проблем управління інвестиційною діяльністю здійснювали: І. Ансофф, І.О. Бланк, С.М. Ілляшенко, В.С. Пономаренко, С.К. Реверчук й ін.; оцінювання фінансового результату від інвестиційної діяльності та ефективності використання інвестиційних ресурсів: В.П. Савчук, О.В. Мертенс та ін.

Значний внесок у розробку проблем державної інвестиційної політики та управління інвестиціями належить українським вченим Д.М. Черваньову, А.А. Пересаді, М.І. Крупці, В.С. Пономаренку,

П.А. Орлову, а також російським ученим С.В. Валдайцеву, В.В. Ковальову, Р.А. Фатхутдінову, В.В. Шеремету, П.Л. Віленському, В.Н. Лівшицю та ін.

Мета дослідження. Мета статті полягає у розвитку та удосконаленні теоретичних засад управління інвестиційною діяльністю на рівні підприємства з одночасним дослідженням шляхів підвищення його ефективності та обґрунтування доцільності інвестиційної діяльності підприємства.

Викладення основного матеріалу дослідження. Ефективна діяльність будь-якого підприємства не можлива без впорядкованої та налагодженої системи управління. Саме завдяки ефективному управлінню інвестиційною діяльністю підприємство є стабільним та ліквідним, тобто має змогу отримувати прибуток, при цьому покриваючи усі свої видатки.

На сучасному перехідному періоді при різноманітні складних кризових економічних процесів та взаємовідносин між підприємствами, фінансовими інститутами, державами на внутрішньому й зовнішньому ринках гострою проблемою є ефективне управління вкладенням (інвестуванням) капіталу з метою його збільшення.

Економічна природа інвестицій обумовлена закономірностями процесу розширеного відтворення та полягає у використанні частини додаткового суспільного продукту для збільшення кількості й якості усіх елементів системи продуктивних сил суспільства. Інвестиції в широкому розумінні можна визначити як витрати ресурсів, що здійснюються з метою одержання в майбутньому користі або прибутку. У такому розрізі рішення про вкладання інвестицій відрізняються від рішень, спрямованих на споживання, для яких характерним є одержання тільки негайної користиності [1, 146].

Метою управління інвестиційною діяльністю є:

- відображення майбутнього стану економіки завдяки обсягам інвестицій у виробництво;
- забезпечення потрібної прибутковості та терміновості досягнення цілей;
- розробка стратегій інвестиційної діяльності;
- аналіз економічного стану підприємства та доцільність залучення інвестицій;
- визначити слабкі і сильні сторони підприємства;
- визначення шляхів розвитку підприємства, що займається певним видом діяльності, характерних саме йому і т.д. [2, 85].

Стратегія управління інвестиціями повинна відповідати вимогам антикризового управління фінансами підприємства та передбачати раціоналізацію обороту обігових коштів та оптимізацію структури джерел їхнього фінансування; забезпечення своєчасного оновлення поза оборотних активів і високу ефективність їхнього використання; вибір та реалізацію найефективніших шляхів розширення обсягів активів для забезпечення основних напрямків розвитку; забезпечення необхідного рівня самофінансування свого виробничого розвитку за рахунок прибутку, оптимізації податкових платежів, ефективної амортизаційної політики; забезпечення найефективніших та найдоцільніших умов залучення позикових коштів у відповідності з потребами підприємства, які виникли. Щоб вижити, підприємство застосовує різні методи управління, які передбачають:

- розпорошення ризику, тобто здійснення своїх операцій не на одному, а на кількох ринках, а також виробництво цілого ряду товарів широкого асортименту;
- адаптацію до умов, що змінюються, тобто інвестування в маркетинг, пошук можливостей випуску нових товарів для того, щоб оперативніше реагувати на зміну зовнішнього середовища;

– пасивний маркетинг, тобто відмова від наступу на позиції конкурента, а звідси – відсутність ризику зустрічного удару;

– цільові відрахування з прибутку, тобто створення відповідних резервів в результаті успішної комерційної діяльності на “чорний день” [3, 95].

Основною метою інвестиційної діяльності підприємства є забезпечення найбільш ефективних шляхів розширення активів підприємства з позицій перспектив його розвитку й збільшення його ринкової вартості. З урахуванням цього зміст інвестиційної діяльності підприємства можна сформулювати таким чином: він являє собою частину загальної фінансової стратегії, що полягає у виборі та реалізації найбільш ефективних шляхів розширення обсягів активів підприємства для забезпечення основних напрямків його розвитку.

Управління інвестиційною діяльністю слід розглядати як складову загальної системи управління підприємством та здійснюючи звертати увагу на: інтегрованість із загальною системою управління підприємством, комплексність в процесі формування управлінських рішень щодо реалізації інвестицій у взаємозв'язку з кінцевими результатами фінансової діяльності підприємства, високий рівень динамізму управління в галузі формування й реалізації інвестицій, багатоваріантність підходів щодо прийняття окремих управлінських рішень в сфері формування інвестиційних ресурсів підприємства, орієнтація на стратегічний розвиток підприємства [2].

В умовах нестабільної економіки основні задачі в процесі управління інвестиційною діяльністю підприємства полягають у наступному: пошук інвестиційних ресурсів, які необхідні для розвитку підприємства і здійснення серйозних інвестиційних проектів, використання наявного на підприємстві потенціалу інвестиційних ресурсів, інвестування проектів, що дають найбільшу віддачу з урахуванням пріоритетних напрямів розвитку економіки країни [3].

На нашу думку, головною метою управління інвестиційною діяльністю підприємства є отримання максимального прибутку не тільки у поточному, але й у перспективному періодах. Це передбачає розв'язання низки питань, зокрема: розробка інвестиційної стратегії підприємства; пошук і формування інвестиційних ресурсів; оцінка ефективності проектів; формування і оцінювання інвестиційного портфелю; оцінка інвестиційної привабливості підприємства.

Виходячи з вищенаведених даних можна зробити висновок, що система управління інвестиційною діяльністю підприємства є частиною загальної системи управління підприємством та уключає розробку напрямів діяльності підприємства в частині інвестиційної, що орієнтована на збільшення прибутку, за рахунок довгострокових вкладення капіталів, призначених для створення, розміщення, реконструкції, модернізації, технічного переозброєння підприємства.

Регулювання процесу розробки та реалізації інвестиційних рішень підприємства може здійснюватись за допомогою відповідного механізму, який включає такі елементи: ринковий механізм регулювання інвестиційної діяльності підприємства, державне нормативно-правове регулювання, систему методів управління інвестиційною діяльністю та внутрішнього регулювання її окремих аспектів.

Ефективність системи управління буде досягатись за рахунок покращення інвестиційної діяльності в основних її частинах: організаційна забезпеченість, інформаційна забезпеченість, планування, контроль, моніторинг інвестиційних проектів, проведення фінансових та економічних розрахунків, оцінка ефективності.

Організаційне забезпечення, включає взаємопов'язану сукупність структурних підрозділів підприємства, які забезпечують розробку та прийняття рішень щодо управління інвестиційною діяльністю й несуть повну відповідальність за реалізацію цих рішень.

Ми вважаємо, що значний ефект від інвестиційної діяльності досягається лише за наявності ефективної інформаційної системи управління інвестиційною діяльністю, що може бути представлена у вигляді інформаційних показників, які необхідні для проведення аналізу, планування, прийняття управлінських рішень тощо. Така система, на нашу думку, повинна задовольняти потреби як зовнішніх, так внутрішніх користувачів. Важливою складовою стратегічного розвитку інвестиційної діяльності підприємства є планування, основною метою якого є розробка планів щодо забезпечення розвитку підприємства необхідними інвестиційними ресурсами та підвищенню ефективності цього виду діяльності у майбутньому.

Планування інвестиційної діяльності будь-якого підприємства починається після розв'язання питання про те, чи варто вкладати кошти в цей проект, тобто, чи достатній буде позитивний грошовий потік для відшкодування витрат та одержання певного прибутку.

Вагоме місце в системі управління інвестиційною діяльністю підприємства належить контролю, основними принципами побудови якого є:

- направленість на реалізацію інвестиційної стратегії;
- орієнтованість на стандарти;
- відповідність методів контролю методам аналізу та планування;
- своєчасність проведення контролю дозволяє усувати поточні відхилення до того, як вони можуть прийняти серйозний характер;
- гнучкість та простота побудови;
- економічність передбачає рівність обсягів видатків щодо розміру ефекту, який може бути досягнутий в процесі його здійснення.

Основними видами контролю інвестиційної діяльності є стратегічний, поточний та оперативний. Моніторинг інвестиційних проектів – це механізм проведення постійного нагляду та контролю за процесом освоєння інвестицій, що посідає значне місце у процесі управління інвестиційною діяльністю. Загальний моніторинг проекту здійснює інвестор (замовник) або від їх імені дирекція підприємства, що будується. Існує 3 види моніторингу: фінансовий, маркетинговий, технічний [1].

Управління інвестиційною діяльністю передбачає необхідність проведення фінансово-економічних розрахунків, які пов'язані з потоками грошових коштів в різні періоди. Вирішальною при цьому є оцінка вартості грошей, яка з часом змінюється з урахуванням норми прибутку на фінансовому ринку. Усі фінансово-економічні розрахунки повинні враховувати темпи інфляції, яка з часом знецінює вартість грошових коштів. Це викликає необхідність реального відображення вартості інвестиційних активів і грошових потоків підприємства та забезпечення.

На інвестиційну діяльність підприємства значно впливає ризик, який виявляється як ризик, що пов'язаний з формуванням прибутковості інвестиційних операцій. Врахування ризику вимагає серйозної уваги з боку керівників підприємства, оскільки є постійно діючим фактором, який необхідно передбачати в процесі прийняття всіх управлінських рішень щодо інвестиційної діяльності. Рівень інвестиційного ризику може бути оцінений за допомогою економіко-статистичних, експертних або аналогових методів.

Головною метою діяльності будь-якого підприємства є максимізація його прибутку в поточному та перспективному періодах. Це вимагає розробки таких задач управління, які забезпечують реалізацію головної мети інвестиційної діяльності, що полягає у забезпеченні: достатньої інвестиційної підтримки необхідних темпів розвитку поточної діяльності підприємства, балансу максимальної прибутковості з урахуванням прийнятного ступеня ризику, ліквідності інвестицій, можливостей швидкого реінвестування капіталу при змінах факторів внутрішнього та зовнішнього середовища, можливості реалізації програм соціального розвитку колективу.

Управління інвестиційною діяльністю передбачає необхідність проведення розрахунків грошових коштів з урахуванням ліквідності як для майбутньої, так і для теперішньої їх вартості. Тому залишається одне: знайти найдешевший проект, тобто найбільш ефективний спосіб здійснення затрат для досягнення поставленої мети.

У процесі реалізації забезпечується порядок здійснення інвестицій у відповідності з бізнес-планом – як основної мети аналіз інвестиційної діяльності спрямований на вирішення таких найважливіших завдань:

- раціональне та ефективне вкладення власних та залучених коштів;
- аналіз змін в структурі засобів направлених в інвестиційну діяльність, встановлення оптимального співвідношення між власними та залученими засобами;
- максимізація прибутку та зниження собівартості власної продукції внаслідок впровадження інвестицій;
- забезпечення інвестиційної привабливості підприємства;
- використання підприємством ринкових механізмів залучення фінансових ресурсів;
- вивчення показників ефективності інвестиційної діяльності та виявлення резервів її росту.

Потрібна комплексна робота фінансового відділу підприємства та складання чітких схем надходження і використання інвестицій, які дають змогу визначити вартість складових джерел інвестиційних ресурсів. Підвищення ефективності інвестиційної діяльності на підприємствах доцільно запровадити систему моніторингу реалізації інвестиційних проектів [5, 378].

У період освоєння інвестицій (реалізації інвестиційного проекту), особливо, якщо цей період тривалий, ринкова кон'юнктура зазнає значних коливань, а це в свою чергу впливає на інвестиційний процес: змінюються інвестиційний попит та пропозиція, а отже, змінюється і ціна на інвестиційні товари. Протягом певного часу можуть змінитися також потреби заради яких розробляється інвестиційний проект. Крім того, початковий план може виявитися неспроможним через ряд факторів: перенесення строків виконання, перегляд умов фінансування, необґрунтованого формування зв'язків між завданнями проекту, зриву постачання документації або обладнання постачальниками, непередбачених технічних труднощів, зміни зовнішніх умов [4, 531].

Таким чином, усі основні елементи інвестиційного проекту мають реально контролюватися зі сторони керівництва проектом. Менеджер проекту має визначити процедуру та встановити послідовність збору даних через певні інтервали часу, проводити аналіз отриманих результатів, аналізувати поточні відхилення фактичних і планових показників і прогнозувати вплив поточного стану справ на виконання обсягу робіт, що залишилися.

Дотримання єдиних методологічних, методичних, операційних та соціально-етичних принципів оцінювання ефективності інвестицій дозволяє забезпечити високі темпи розвитку та прибутковості господарської діяльності, економічну обґрунтованість проектів, що слугує збалансуванню інтересів підприємства та регіону, в якому провадиться економічна діяльність.

Обґрунтування доцільності інвестицій має забезпечуватися рівнем кваліфікації експертів та якістю інструментарію для ухвалення інвестиційних рішень. У вітчизняній економічній науці не приділяється належна увага дослідженню методичних проблем розрахунку вартості капіталу в сучасних умовах господарювання. Поряд із традиційними для розвинутої ринкової економіки методами оцінки необхідний пошук нових підходів, які можуть бути використані в сучасних умовах нестабільного зовнішнього середовища підприємства.

Управління інвестиційною діяльністю підприємства не зводиться тільки до фінансування поточних інвестиційних потреб підприємства. У сучасних умовах все більше керівників пріоритетного значення надає формуванню перспективних напрямів інвестиційної діяльності підприємства, ефективним інструментом чого є стратегічне планування. Стратегічне планування інвестиційної діяльності являє собою найбільш складну форму планування. Ця складність зумовлена, насамперед, довгостроковим періодом здійснення стратегічного планування й виникаючою звідси високою мірою непередбачуваності реалістичності планових рішень. Підвищення ефективності управління інвестиційною діяльністю з урахуванням невизначеності залежить від: оптимального поєднання централізації і децентралізації управління інвестиційною діяльністю; науковості процесу організації аналітичного забезпечення управління інвестиційною діяльністю; вироблення нових цілей і завдань щодо вдосконалення організації аналітичного забезпечення методичного апарату управління інвестиційною діяльністю; безперервне вдосконалення управління інвестиційною діяльністю; взаємодія і розумна регламентація; постійність та незмінність аналітичного забезпечення й інформаційної достатності управління інвестиційною діяльністю; відповідність характеру роботи потенційним можливостям та спроможностям виконавця; безперервність підвищення кваліфікації менеджерів по управлінню інвестиційною діяльністю.

Висновки і перспективи подальших досліджень.

Основною метою інвестицій на підприємстві є забезпечення різних форм довготермінового розвитку підприємства і нагромадження його капіталу, а поняття інвестиційної діяльності підприємства доцільно визначити як сукупність операцій, пов'язаних із реалізацією інвестиційних проектів для отримання довготермінового зростання його ринкової ціни. Для підвищення якості роботи по управлінню інвестиційною діяльністю на підприємствах доцільно автоматизувати процеси інвестиційної діяльності та створити оптимальну систему оперативного управління інвестиційною діяльністю, що буде формуватись з підсистем планування, організації та контролю за інвестиціями, які у свою чергу будуть контролюватись менеджментом підприємства для забезпечення ефективного та стабільного соціально-економічного розвитку з можливістю у перспективі проводити постійну адаптацію підприємства до змінних умов зовнішнього середовища.

Список використаної літератури:

1. Керанчук Т. Оцінка фінансового стану підприємства // Економічний часопис-XXI. – 2008. – №10.
2. Керанчук Т. Фінансова стабільність підприємства і методичні аспекти її оцінки // Економіка України. – 2000. – №1. – с. 83-86.
3. Коваленко В., Бурденко І. Регулятори інвестиційної рівноваги // Фінанси України. – 2002. – №4. – с. 97-102.
4. Бланк І.А. Основи інвестиційного менеджменту. – К.: Ніка-Центр, 2001. – Т 1. – 531 с.
5. Вихід на міжнародний ринок капіталів. – М.: Морган Стенлі, 2005. – 378 с.

ЛЕВИЦЬКИЙ Віктор Володимирович – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів і кредиту Волинського національного університету імені Лесі Українки

Наукові інтереси:

- проблеми ефективного управління діяльністю підприємства